

Da li smo racionalniji na stranom jeziku? Uticaj stranog jezika na suđenje o verbalizmima

Lea Gorišek

Laboratorija za eksperimentalnu psihologiju, Filozofski fakultet, Univerzitet u Beogradu

Efekat stranog jezika (ESJ) se odnosi na nalaze koji ukazuju da proces rasuđivanja zavisi od toga da li je problem prikazan na maternjem (J1) ili na stranom jeziku (J2). Prethodne studije su ispitivale ESJ u kontekstu obrade smislenog sadržaja i upućivale su na zaključak da smo manje skloni pristrasnom rasuđivanju kada zadatke obrađujemo na *stranom* jeziku. Naša studija je bila usmerena na ispitivanje kognitivnog procesiranja besmislenog materijala, tj. verbalizama, na dva jezika. Cilj istraživanja je bio da se ispita postoji li ESJ na procenu dubokoumnosti verbalizama, i da li se u tom slučaju efekat može pripisati emocionalnoj valenci (EV) iskaza?

Sprovedene su dve pilot studije ($N_1 = 91$, $N_2 = 93$) u cilju kreiranja neophodnih materijala. U okviru prve pilot studije, sastavljena je baza reči na srpskom i engleskom jeziku, i prikupljene su leksičke norme u cilju kontrole i manipulisanja karakteristika iskaza. Uz pomoć pomenute baze reči i softvera napravljenog za potrebe ovog istraživanja, sastavljeno je 480 iskaza (verbalizama i svakodnevnih iskaza), koji su potom procenjeni po EV i zamislivosti u drugoj pilot studiji. Pokazalo se da su iskazi na engleskom ocenjeni kao zamisliviji od njihovih prevoda na srpski jezik.

U glavnoj studiji, kojom smo direktno ispitivali da li upotreba maternjeg ili stranog jezika utiče na procenu besmislenih iskaza, ispitanici ($N = 96$) su procenjivali dubokoumnost iskaza. Rezultati ukazuju da nema ESJ na procenu dubokoumnosti verbalizama. Ipak, ispitanici su verbalizme ocenili kao dubokoumnije u odnosu na svakodnevne (smislene) iskaze. EV iskaza je imala značajan uticaj na procenu dubokoumnosti, što ukazuje da su ispitanici pre prihvatili dubokoumnost iskaza ukoliko su oni emotivno nabijeni u odnosu na neutralne iskaza. Takođe, ovaj efekat je bio izraženiji u slučaju verbalizama, u odnosu na svakodnevne iskaze.

Novinu u ovoj studiji u odnosu na prethodna istraživanja predstavlja uvođenje psiholingvističkih varijabli prilikom konstrukcije istraživačkog materijala, što je omogućilo bolju kontrolu, i preciznije ispitivanje ESJ. Rezultati ovog istraživanja su interpretirani u ključu teorije dualnih procesa, što je bio teorijski pristup u prethodnim studijama u kojima je istraživan ESJ.